

Sug'oriladigan Yerlarda Loviya (Fasol) Phaseolus Yetishtirish Va Yuqori Hosildorlikka Erishishni Yangi Texnologiyasini Yaratish

Toshpo'latova Hilola Toshboltayevna¹

Anatatsiya: Dukkakli don ekini hisoblangan fasol to'yimli, lazziqli oziq-ovqat mahsulotidir. Uning urug'i va pishmagan dukkaklari pishirib yeyiladi va konserva sanoatida ishlatiladi. Fasol boshqa loviya turlariga qaraganda kaloriyalilik darajasi va urug' tarkibidagi oqsil miqdori yuqoriroq bo'lishi bilan ajralib turadi. 2022-yil hosili uchun respublika hududlarida 330,5 ming gektardan ortiq maydonlarga dukkakli don ekinlari ekilgan bo'lib, shundan 35,8 ming gektari (11%) fasol ekini ulushiga to'g'ri keladi (o'tgan yilga nisbatan 5,9 ming gektar ko'p). Fasol asosiy ekin sifatida 5,1 ming gektar va takroriy ekin sifatida 24,5 ming gektar maydonlarga hamda 6,1 ming gektar bog' qator oralariga joylashtirilgan. Bugungi kunda Andijon, Jizzax, Namangan, Samarqand, Toshkent, Qashqadaryo, Farg'ona, Sirdaryo, Surxondaryo viloyatlari fermer va dehqon xo'jaliklari tomonidan parvarishlanmoqda. Fasol ekinining o'suv davri qisqa, ertapisharligi sababli respublikamiz sharoitida bir yilda ikki marta don hosili yetishtirish imkoniyati mavjud. Jumladan, erta bahorda asosiy ekin sifatida va kuzgi boshqoqli don ekinlaridan bo'shagan maydonlarga takroriy ekin sifatida ekish tavsiya etiladi.

Kirish. Fasol issiqsevar o'simlik, urugi kamida 8—10° da unib chiqadi. Maysasi — 0,5, — 1,0° da nobud bo'ladi. Maysalanishi uchun 15—18°, gullashi uchun eng qulay harorat 18—25°, meva hosil qilishi uchun 20—23°. L. namsevar, O'zbekistonda suvli yerlarga ekiladi. Unumdor tuproq sharoitlariga talabchan. O'suv davri 75—120 kun. Yormasi oqsilga boy, yuqori kaloriyaga ega. Tula pishmagan dukkaklari va donlaridan konserva ishlab chiqariladi. Doni tarkibida 20—31% oqsil, 0,7-3,6% moy, 50-ye kraxmal, 2,3—7,1% kletchatka, alkalik kislotalar mavjud. Poyasi chorva mollari uchun yaxshi ozuqa hisoblanadi. Ayrim turlari manzarali o'simlik sifatida ekiladi. Tuproqni azot bilan boyitadi.

Kalit so'zlar: Fasol, dukkaklilar, oqsili, kraxmal, kletchatka, alkalik kislotasi.

Fasol nafaqat oziq-ovqat mahsuloti sifatida, balki juda foydali ekindir. Hatto eng kichik maydonda ham siz uni ekish uchun joy topishingiz mumkin, ayniqsa loviya juda ko'p ijobiy fazilatlariga ega: butun dukkakli oila kabi, o'sish va pishish davrida loviya tuproqni boshqa ekinlar uchun juda zarur bo'lgan azot bilan boyitadi, shuning uchun loviya ko'pincha boshqa to'shaklar orasiga ekilgan; lampochkalar va uning "qarindoshlari" bundan mustasno, deyarli barcha bog' ekinlari bilan mos keladi, shuning uchun uni qalinlashtiruvchi sifatida yoki erta bahor ko'katlari qatorlari orasiga ekish mumkin; zamonaviy fasol navlari mumkin bo'lgan tungi sovuqqa juda chidamli va ozgina sovuqdan keyin tiklanishi mumkin; loviya ko'p joy egallamaydi - xilma-xilligiga qarab, ular ixcham, past butalar yoki to'siqlarga o'ralgan oqlangan kirpiklar bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, gullash davrida jingalak loviya juda bezaklidir, shuning uchun ular saytni bezash sifatida ham foydalanish mumkin; qulay o'sish sharoitida loviya kamdan-kam hollarda kasalliklarga moyil bo'ladi va ko'pchilik zararkunandalar uchun ular juda jozibali emas.

Shunday qilib, bu madaniyat sizning bog'ingizda bo'ladigan joyga ega ekanligiga qaror qilib, siz unga mos joy topishingiz kerak. Fasol ekish uchun joylarni tanlashda bir nechta mezonlarni hisobga olish kerak: yorug'lik, o'tmishdoshlar, tuproq turi va uning namlik darajasi. Fasol issiq va quyoshni yaxshi ko'radigan ekindir, shuning uchun to'shak uchun joy saytning janubi yoki janubi-sharqiy tomonida tanlanadi. Fasol ekishdan oldin, o'tgan yili bu joyda nima o'sganini eslash kerakmi? Ildizli sabzavotlar, kartoshka, karam va qovoq ideal salaflar hisoblanadi. Bu, ehtimol, bizning bog'larimizdagi eng keng tarqalgan ekinlardir, shuning uchun loviya to'shaklari uchun mos maydonni tanlash qiyin bo'lmaydi. Keyingi qadam tuproq holatini tahlil qilishdir. Fasol engil, unumdor joylarda o'zini yaxshi his qiladi, shuning uchun tuproq yopishqoq va loyli bo'lsa, yarim chelakka yoki bir oz ko'proq qum qo'shib, uni oldindan drenajlash kerak. kvadrat metr yotoqlar. O'g'itlarga kelsak, loviya uchun har qanday organik moddalar olinishi mumkin, u chirigan go'ng, kompost, gumus yoki tayyor gumat konsentratlari bo'ladimi. Qo'llaniladigan o'g'itlar bilan tuproq qazib olinadi yoki gevsetilir va rake bilan yaxshilab tekislanadi. Fasol ekish uchun qatorlar va teshiklarning tartibi tanlangan navning xususiyatlariga bog'liq - buta yoki to'quv.

NAV TANLASH VA URUG' TAYYORLASH

Fasol yaxshi pishishi uchun ma'lum bir pishib etish davrining navlarini tanlash kerak. Agar iqlim sharoiti uzoq va iliq yozni yoqtirsa, unda o'rta (75-85 kun) va kech (taxminan 100 kun) pishgan navlarni muvaffaqiyatli etishtirish mumkin. Va quyosh juda ziqna bo'lgan hududlarda erta loviya ekishdan yaxshiroq narsa yo'q, bu bir necha oy ichida sizni birinchi hosil bilan xursand qiladi. Ta'mga ko'ra, loviya navlari quyidagilarga bo'linadi: shakar, yarim shakar va qobiq. Birinchi ikkitasi, ayniqsa, loviya to'liq pishmagan bo'lsa, podalar bilan birga ishlatilishi mumkin. Ammo chig'anoqli fasollarning qobig'i oziq-ovqat uchun yaroqsiz, ammo quritgandan keyin ular osongina va tez tozalanadi.

¹ Denov Tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Ko'pchilik mashhur navlari: Saxa 615, oltin tog', Shakar 116, Zolushka, Lika, Reychel, Firefly - shakar, qushqo'nmas turi. Bunday fasollarning loviyalari uzoq vaqt qurib qolmasligi va "qarimasligi" tufayli ular muzlatish uchun idealdir. Kabi peeling navlari Moskva oq, Sakfit, Greenstring 556, Creole, Gribovskaya 92 va boshqalar pishirish, uy qurilishi preparatlari yoki qish uchun saqlash uchun ishlatiladigan mukammal sifatli donlarni bering. Fasolning unib chiqishini tezlashtirish va unib chiqish foizini oshirish uchun loviyani ekishdan oldin namlash tavsiya etiladi. Agar bu ekish kunida amalga oshirilsa, unda urug'lar quyiladi issiq suv, taxminan 60-70 daraja va shishib ketish uchun bir necha soatga qoldiring. Lekin siz fasolni suvli idishga solib, bir kechada qoldirishingiz mumkin. Siz ko'chatlar orqali loviya ekish orqali erta hosil olishingiz mumkin. Bunda iqlim xususiyatlariga va navning pishishiga qarab ekish vaqtini hisoblash mumkin. Idishlarda o'stirilgan ko'chatlar g'alati emas va ikkita haqiqiy barg bosqichida transplantatsiya juda oson o'tkaziladi. doimiy joy. Bu holatda asosiy narsa sovuq tahdidi zarbasidan oldin ko'chatlarni olib tashlamaslikdir.

OCHIQ ERGA LOVIYA EKISH

Yoz davomida yosh loviya olish uchun u 15-20 kunlik tanaffus bilan bir necha bosqichda ekilgan. Bahorda loviya birinchi ekish tuproq 10-12 darajaga qadar qizdirilganda amalga oshiriladi. Mintaqaga qarab, bu davr may oyining ikkinchi yarmidan iyun oyining o'rtalariga qadar boshlanishi mumkin. Ko'chatlar qatorlar orasida 30-45 santimetr va o'simliklar orasida 20 santimetr masofani qoldiradigan tarzda joylashtiriladi. Har uch qatorida, sug'orish va ekish uchun g'amxo'rlik qulayligi uchun kichik o'tish joyini qoldirish tavsiya etiladi

Bush fasollari shashka naqshida qatorlar yoki teshiklarga ekilgan. Ammo toqqa chiqadigan navlar uchun tayanchlarni o'rnatishni ta'minlash yoki uni to'siqlar yoki to'rlar o'rnatilishi mumkin bo'lgan binolar bo'ylab ekish maqsadga muvofiqdir. Qo'nish quyidagi tarzda amalga oshiriladi: teshiklar yoki jo'yaklar 5-6 santimetr chuqurlikda amalga oshiriladi; agar namlangan urug'lar ekilgan bo'lsa, unda chuqurchalarni o'rnatilgan suv bilan to'kish tavsiya etiladi, agar urug'lar quruq bo'lsa, unda bu bajarilmaydi; Har bir teshikka 2-3 urug' yotqiziladi va ekinlar orasidagi jo'yakda ekish paytida 15-20 santimetr masofalar qoldiriladi; urug'larni er bilan yoping; agar loviya jingalak bo'lsa, ekish va parvarish qilish kamida 2,5 metr balandlikdagi tayanchni majburiy o'rnatishni talab qiladi; keyingi qadam majburiy emas, lekin tavsiya etiladi - ekinlarni mulch qatlami bilan yoping, bu ildizlardagi haroratni oshiradi, namlikni yaxshi saqlaydi va begona o'tlarning unib chiqishini oldini oladi. Tajribali bog'bonlar dastlab har qanday ekinlarni agrofiber bilan qoplashni maslahat berishadi. Darhaqiqat, bunday boshpana zarur mikroiklimni yaratadi, unda urug'larning unib chiqishi tezroq va do'stona tarzda sodir bo'ladi. Bundan tashqari, kechasi kutilmagan sovuqlar paytida, nozik kurtaklar sovuqdan, kunduzi esa - bahor quyoshining yonib turgan nurlaridan himoyalanaadi. Va bunday boshpana tuproqning qurib ketishiga yo'l qo'ymaydi, bu sug'orish miqdorini kamaytirishni anglatadi. Fasolning birinchi kurtaklari ob-havo sharoitiga va urug'larning kirib borish darajasiga qarab 3-5 kundan boshlab paydo bo'la boshlaydi. Shundan so'ng, yana bir necha kun davomida qoplama material bog'da qoldirilishi mumkin va barglar gullashni boshlaganda, fasolni bo'shatish va agrofiberni olib tashlash yaxshiroqdir. Barqarorligini oshirish uchun cho'zilgan poyalarni biroz chayqash tavsiya etiladi, aks holda ko'chatlar yomg'ir yoki sug'orishdan keyin yotishi mumkin. Bir necha oy o'tgach, ekilgan loviya sizni kuchli va suvli yosh podalar bilan quvontiradi. Tarmoqli loviya yetishtirish yozgi kottejlar keng tarqaladi. Yaqinda bu foydali mahsulotni faqat yirik fermer xo'jaliklari etishtirdi. Yashil dukkaklilarni hech qanday muammosiz sotib olishingiz mumkin - yangi, supermarketlarning sabzavot bo'limlarida yoki muzlatilgan, barcha do'konlarning muzlatgichlarida, asosan import qilingan mahsulot. Ayni paytda mamlakatda bu "yashil mo'jiza" ni etishtirish qiyin emas. Yashil loviya yetishtirishda boshqa dukkakli ekinlardan farqli o'laroq, eng muhimi hosilni o'z vaqtida yig'ib olishdir. Bog'dagi dukkaklarni haddan tashqari ko'tarmang, ularni qattiq va ta'msiz qiladi. Loviya biologlar tomonidan asossiz ravishda sayyoradagi eng qadimgi madaniy o'simlik deb hisoblanmaydi. Rasmiy ravishda loviyaning uchta botanika turi

mavjud. Fasol olinadigan qobiq, zich pergament qobig'i bilan ajralib turadi. Yarim shakar - bu turdagi o'rtacha qattiqlikdagi pergament qobig'i mavjud. Shakar, u ham qushqo'nmas bo'lib, unda umuman pergament qobig'i yo'q, lekin yashil, suvli va yumshoq. Bog 'madaniyatida, podalar bilan birga iste'mol qilinadigan yashil loviyaning oxirgi turini chaqirish odatiy holdir. Chig'anoq navlaridan farqli o'laroq, ularning podlari oziq-ovqat uchun mos kelmaydi.

O'G'ITLAR. Kuzgi va bahorgi tuproqni oldindan boqishdan tashqari, yashil loviya kerak bo'ladi qo'shimcha kiyinish. O'sish davrida kamida ikki marta hosilni boqish kerak bo'ladi - tomurcuklanma bosqichiga kirganda va meva berish bosqichining boshida. O'g'it - yog'och kuli bilan aralashtirilgan superfosfat (15/kvadrat metr uchun 50 g). Agar mavjud bo'lsa, yuqori kiyinish uchun molibden, bor va marganetsda yuqori kompleks qo'shishingiz mumkin. Agar ushbu uchta iz elementni o'z ichiga olgan maxsus o'g'it bo'lmasa, oddiy kaliy permanganat vaziyatdan chiqishga yordam beradi. O'simliklarni barglar ustida va teshikka o'rtacha pushti eritma bilan sug'orib oling.

SUG'ORISH. Yashil loviya uchun namlik muhim ahamiyatga ega, ayniqsa sug'orish etishmasligidan aziyat chekadi. toqqa chiqish navlari. Ammo loviyani intensiv va tez-tez sug'orish faqat kirpiklar va tomurcuklanma davrida kerak. Tuxumdon shakllana boshlagach, sug'orish kamroq, lekin ko'proq miqdorda amalga oshirilishi kerak va butalar atrofidagi tuproqni mulchalash kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Otaboyeva H. va boshqa, O'simlikshunoslik, T., 2000.
2. Lebedeva AT 150 bog'ingizdagi sabzavot ekinlari // M.: Eterna, 2006 yil
3. 2021 iyuldan Federatsiya hududida foydalanish uchun tasdiqlangan pestitsidlar va agrokimyoviy vositalarning davlat katalogi // Federatsiya Qishloq xo'jaligi vazirligi <https://mcx.gov.ru/ministry/departments/departament-rastenievodstva-mekhanizatsii-khimizatsii-i-zashchity-rasteniy/sanoat-ma'lumot/info-gosudarstvennaya-usluga-pogosudarstvennoy-registratsii-pestitsidov-i-agroximikatov/>
4. Naslchilik yutuqlari davlat reestri <https://reestr.gossortrf.ru>